

hörnet af Waxala- och Dragarbrunns-gatorna. — Granskad och afritad d. 16 Juli 1856. Carl Säve.»

Röd granit. Höjd 1,11 m., bredd 0,43 m. Ytan är ganska jämn. Ristningslinjerna äro fina, men djupa. Ristningen är överallt säker.

Inskrift:

osgun · lit · rita · stain · eftir · sun · sen · þorgisl
5 10 15 20 25 30 35

Asgunn let retta stein æftir sun sinn Þorgisl.

»Asgunn lät resa stenen efter sin son Torgisl.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början och slut. 3 g är tydligt stunget. Likaså 32 g och 18, 27 e. 7 i och 10 i äro icke stungna.

Kvinnonamnet *Asgunn* förefaller ha varit mindre vanligt. Från runinskrifterna är endast känt ytterligare ett belägg: L 135 Tingsplatsen, Bälunge sn. Under medeltiden förefaller det icke vara i bruk i Sverige. Från Skåne finnas några belägg under 1200-talet (*DGP*). Från Norge och Island är namnet icke känt (Lind). Det är en motsvarighet till västnord. *Þorgunnr* (*Þorgunna*), fsv. fda. *Þorgun*. — *Þorgisl* är ett i inskrifterna rätt vanligt namn.

664. Häggeby kyrka. Nu i Statens Historiska Museum.

Pl. 31.

Litteratur: B 344, L 2991. J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 188, 200, *Vita Theoderici* (1699), s. 493 f.; R. Dybeck, *Brev till B. E. Hildebrand* ^{10/7} 1860 (ATA), *Anteckningar om Häggeby socken*, 1861 (ATA), *Reseberättelse* 1864, 1865, 1868 (ATA), *Runa* (fol.) 1 (1865 f.), s. 57 f.; G. Stephens, *Old Northern Runic Monuments* 1 (1866—67), s. 190; UFT h. 1 (1871), s. 50 f., 2 (1872), s. 78, 5 (1876), s. 90; T. J. Arne, *Hur gammal är ristningen å Häggeby-stenen?* (i: Svenska Fornminnesföreningens tidskrift 11, 1902, s. 321 f.); O. Montelius i *Sveriges Historia* intill tjugonde seklet 1 (1903), s. 165 f., i *Sveriges historia till våra dagar* 1 (1919), s. 217; G. Ahlbin i *tidningen Upsala* ^{13/7} 1921; E. Wessén, *Hästske de och Lekslätt* (i: *Namn och bygd* 9, 1921), s. 111 f., *Förntida gudsdyrkan i Östergötland* 2 (i: *Meddelanden från Östergötlands Fornminnes- och museiförening* 1922), s. 23 f.; H. Shtelig i *Nordisk kultur* bd 27 (1931), s. 211 f.; S. Lindqvist, *Gotlands Bildsteine* 1 (1941), s. 63 f.; E. Hjärne, *Roden* (i: *Namn och bygd* 35, 1947), s. 6.

Äldre avbildningar: A-sidan (skeppsbilden): Träsnitt signerat »I.L.», d. v. s. J. Leitz (i Peringskiölds *Monumenta*, *Vita Theoderici* och B 344); ligger till grund för flera senare avbildningar, t. ex. hos Stephens a. a. och i UFT h. 1, s. 50; teckning av R. Dybeck (ATA), ligger till grund för litografi i *Runa* (fol.), pl. 13; träsnitt efter teckning av O. Sörling (Montelius a. a.); Reallexikon d. german. Altertumskunde, herausgeg. v. J. Hoops, art. Schiff; teckning av H. Faith-Ell (ATA); H. Andersson foto 1927 (ATA).

B-sidan (hästkampen): Teckning av kyrkoherden P. U. Isæus, ligger till grund för avbildning hos Stephens a. a. och i UFT h. 1, s. 51; teckning av R. Dybeck (ATA), ligger till grund för litografi i *Runa* (fol.), pl. 13; foto 1902 (ATA; återgivet hos Arne a. a. och Wessén a. a.); H. Andersson foto 1927 (ATA); N. Lagergren foto 1938 (ATA).

Ehuru bildstenen från Häggeby kyrka alldeles saknar runor, har det ansetts lämpligt att, i anslutning till äldre tradition (*Bautil*, Liljegren), upptaga den i avbildning och kort beskrivning i detta arbete.

Häggeby-stenen har varit känd sedan 1600-talet. Märkligt nog finnes den icke omnämnd i *Ransakningarna*; det förefaller förvånande, att den blivit förbisedd såväl av församlingens kyrkoherde A. A. Rydenius (1667) som av länsmannen J. Johansson Wigg (1672) vid redovisningen för socknens fornminnen. Men den har blivit observerad av Hadorph under hans resa, och ett träsnitt, signerat av tecknaren J. Leitz, finnes därför intaget i Peringskiölds *Monumenta*, liksom i *Bautil*. I *Monumenta* lämnas uppgiften: »Innom dören ligger en Runesteen med En Galleija af

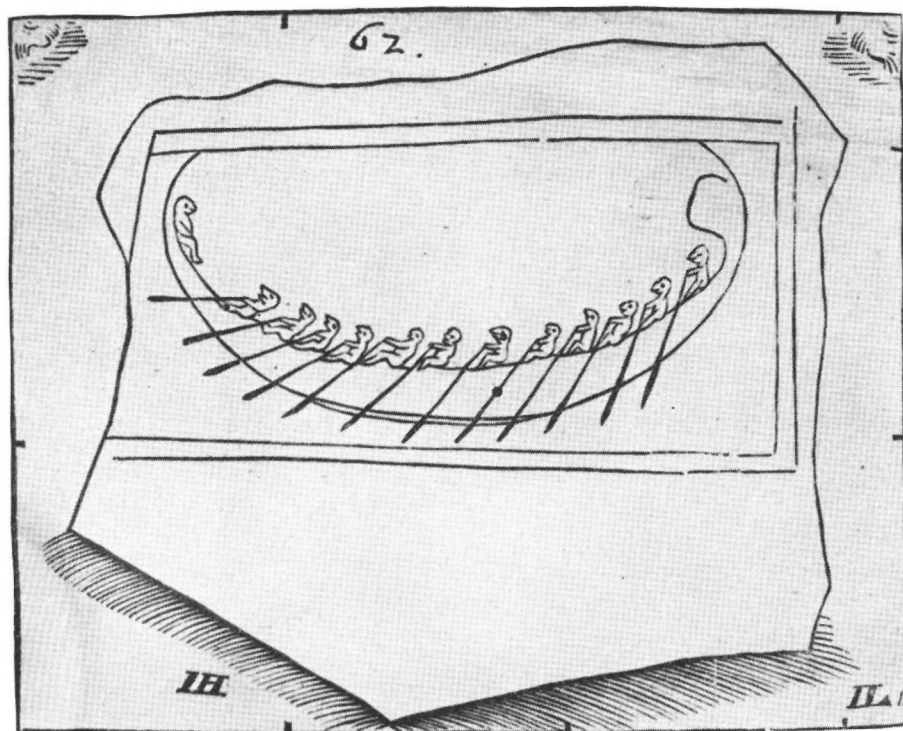

Fig. 78. U 664. Häggeby kyrka. Efter B 344.

12 ådrar, och 12 Rodermän» (B 344: »I Kyrkan inom dören», L 2991: »Häggeby kyrka»). Jfr också Peringskiöld, *Vita Theoderici*: »lapis intra fores templi Häggeby pavimento instratus . . . Huic insculpta navigii figura, duodecim utrinque remis agitari cernitur.» Närmare upplysning om stenens plats få vi av R. Dybeck: »I kyrkans södra tvärgång ligger en flat sten till en del under der varande bänkar, å hvilken är ristadt en farkost med besättning. Stenen tör å andra sidan ega runor. Han berättas vara huggen till minne af en drabbning som i forntiden egt rum i den så kallade Bondkroken, som är ett långt, smalt sund af Mälaren och ligger ett stycke från kyrkan.» Dybeck säger sig ha sett stenen redan 1830 (»under ytterste mansbänkarne till höger inom dörren»), och 1860 gjorde han ett avtryck av ristningen. Han var ivrig att få stenen upptagen ur kyrkgolvet, då han misstänkte, att en runinskrift fanns på den nedåtvända sidan. År 1860 skriver han till riksantikvariern B. E. Hildebrand: »Den i Bautil under Nr 344 upptagne ristade stenen ligger i en af Häggeby kyrkas tvärgångar, mycket nött. Han är enligt sägen ett minne af ett sjöslag i den nedanför liggande s. k. Bondkroken af Mälaren, och torde ega ristning å undre sidan. Får den upptagas? — Kostnaden inberäknat golfvets återställande går till omkr. 10 Rr Rmt.» Dybecks begäran tycks icke ha föranlett någon åtgärd. Däremot lyckades han utan svårighet vinna den fornminnesintresserade frih. H. H. v. Essen på Arnö (senare Signildsberg). År 1863 lät denne taga upp stenen ur golvet, och man fann då, att den hade bildristning även på den andra sidan. I sin reseberättelse år 1864 kunde Dybeck meddela: »Genom baron v. Essens försorg har den i Bautil (N° 344) anförda ristade stenen i Häggeby Kyrkgolf blifvit upptagen och infattad i en träram med fot och står nu i godt förvar uti Kyrkans vapenhus. Äfven den förut nedåtvända sidan af stenen eger ristning, föreställande inom en ram två präktiga djur mellan två väpnade män.»

Några år senare hade Häggeby församling råkat i ekonomiska bekymmer med anledning av att kyrkans klockor måste gjutas om. Då tycks den tanken ha kommit upp, att man skulle

kunna skaffa sig medel genom försäljning av vissa kyrkans inventarier. Huruvida förslaget har utgått från församlingen eller från Riksantikvarien, är okänt. I brev till Riksantikvarien den 4 juli 1872 meddelar kyrkoherde Pehr Ulr. Isæus: »Ehuru jag vid kyrkostämman framställde fråga om stenens öfverlemnande till Museum, upptog jag det ej i Protokollet, emedan de ej ville afstå densamma. De svarade att han hade så vacker trädfot att stå uppå och såg så väl ut, der han stod, att de skulle nog veta att vara rädda om honom. Han står också ensam och på fri plats i vapenhuset, så att man kan gå rundt omkring honom.» Ett år senare har dock församlingen ändrat mening. Den nye kyrkoherden E. Sjödahl skriver den 13 sept. 1873 till Riksantikvarien: »Församlingen har beslutat att sälja en Herr Riksantikvariens sannolikt bekant större sten, som i ristningar anses, såsom jag hört, afbildad en strid från långliga tider tillbaka och står i Häggeby kyrkas vapenhus. Skälet till försäljningen är det, att Häggeby församling drabbades af den olyckan, att kyrkans större klocka, på sista ringningsdagen efter H. K. H. Hertigen af Dalarne, blef spräckt, så att den måste omgjutas, att kyrkan eger blott 50 Rdr, att församlingen är högst liten och fattig, men tilläfventyrs kan få ett godt bidrag genom stenen. Härmed utbeder jag mig allraödmjukast få veta om Herr Riksantikvariens vill för Statens samlingar inköpa stenen samt hvad kyrkan högst kan få.» Ärendet föredrogs i Vitterhetsakademien den 7 oktober (VHAAkad:s protokoll 1873 § 406): »Med anledning af en skrifvelse från kyrkoherden E. Sjödahl med förfrågan huruvida Akademien skulle vilja för Statens Museum inköpa en i Häggeby kyrkas vapenhus uppsatt sten med märkvärdiga inristade figurer föreställande ett skepp med roddare på ena sidan, och på den andra en strid, beslöt Akademien att för nämnde sten erbjuda en lösen af 100 Riksdaler.» Kyrkoherde Sjödahl tackar, i brev den 9 nov., för den hjälp församlingen fått i sitt trångmål och fortsätter: »Jag har gått i författning derom att, med Ångfartyget Upland, som lägger till ett stycke nedom Riksdagshuset och Munkbrotorget, Stenen kommer till Stockholm kanske mellan kl. 1 och 2 å eftermiddagen nästa Onsdag, den 12te dennes.» Vid akademiens sammanträde den 9 dec. anmälades, att »Häggeby-stenen nu inkommit till Statens Historiska Museum och blifvit, i enlighet med Akademiens förut fattade beslut, betald med 100 Riksdaler» (VHAAkad:s protokoll 1873 § 518).

Häggeby-stenen har i museets inventarietkatalog fått n:r 5137. Se bl. a. *Vägledning genom samlingarna från forntiden* (1923), s. 112.

Röd sandsten. Stenen är ristad på två sidor: A-sidan (med skeppsbilden) låg i kyrkgolvet vänd uppåt och har varit känd sedan 1600-talet, B-sidan (med hästkampen) kom i dagen först vid stenens upptagning år 1863. A-sidan är hårt sliten genom trampning. Stenens höjd omkr. 1,4 m., därav fotstycke nedanför ristningen ung. 0,5 m.; bredd upptill vid övre ramlinjen 1,56 m., nedtill vid nedre ramen 1,62 m. Stenens tjocklek 11—11,5 cm. A-sidans ristning har en höjd av 0,70—0,71 m., en bredd av upptill 1,45 m., nedtill 1,51 m. Ristningen på B-sidan har en höjd av 0,64—0,73 m., en bredd nedtill av 1,56 m. (urspr. 1,59 m.). Ristningen har sålunda på B-sidan varit något bredare än på A-sidan; därför har också bilden här blifvit mera skadad på kanterna.

Stenen är skadad genom avslagning på båda sidorna, sannolikt också upptill. På vänstra kanten av A-sidan har avslagningen fått rundad form, förmodligen för att avpassas efter någon pelare i kyrkan. På B-sidan är avslagningen ganska vårdslöst gjord och har avsevärt skadat ristningen. Nästan hela ramen på h. sidan är borta.

Stenens övre kant är icke rak, utan bågformigt böjd. Huruvida den nuvarande kanten här är ursprunglig eller ej, är svårt att avgöra. Delvis verkar den tillformad, men kanterna äro dock ojämna, och omöjligt är icke, att stenen har blifvit stympad upptill för något praktiskt ändamål, liksom på kortsidorna. I de båda hörnen upptill är stenen snett avhuggen; här har man förmodligen spår av stenens ursprungliga form. Hurudan denna f. ö. har varit, kan icke med full säkerhet avgöras.

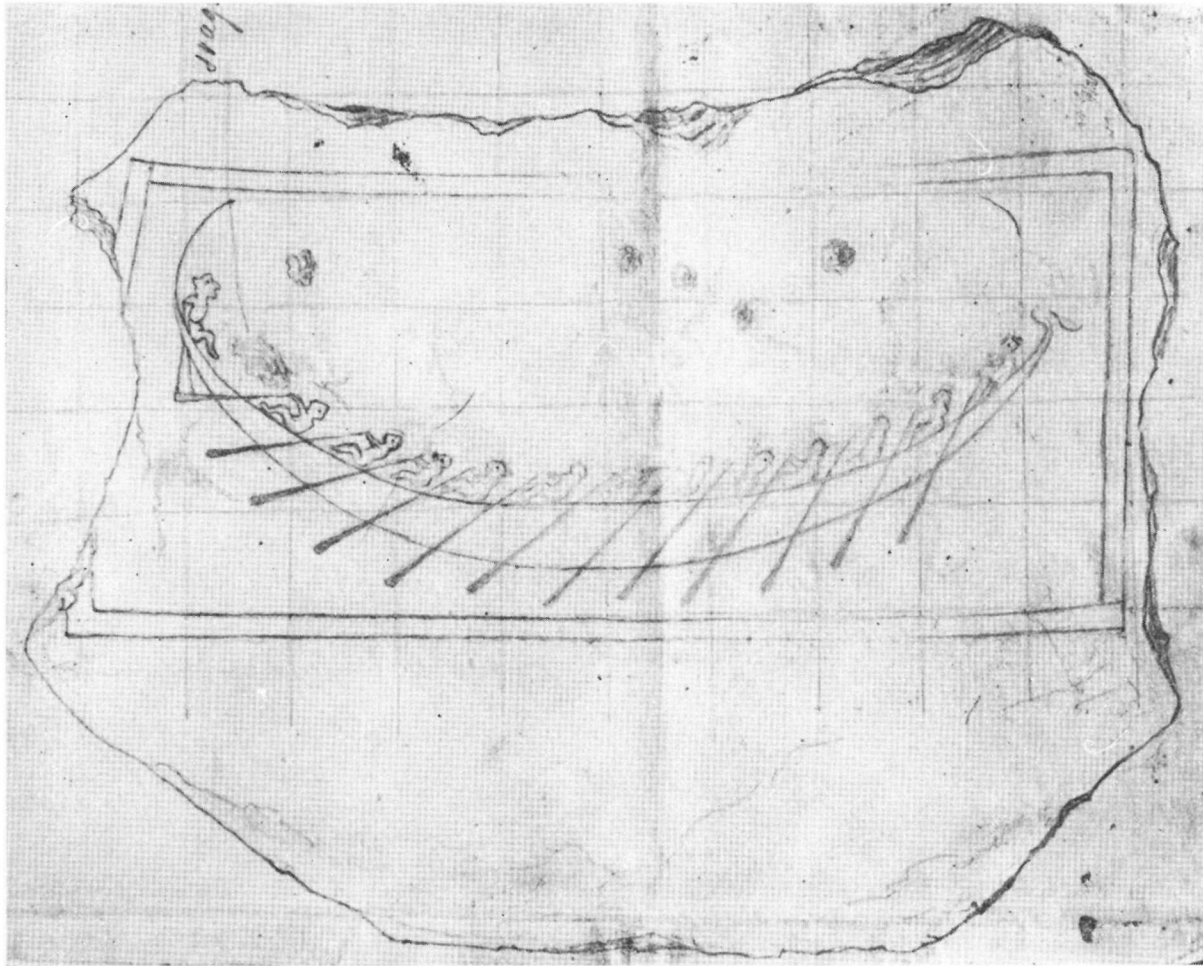

Fig. 79. U 664. Häggeby kyrka. Efter teckning av R. Dybeck.

På båda bredsidoerna finnas runda fördjupningar, älvkvarnar. Särskilt tydliga äro de på B-sidan, där de ha blivit bättre bevarade. På A-sidan äro de avnötta. På ett ställe går ristningslinjen ned i älvkvarnen, som alltså bör ha funnits på stenen före ristningens tillkomst.

Ristningen har varit tämligen djupt huggen, med jämna och säkra linjer. I stort sett är den ännu tämligen väl bevarad och tydlig. Särskilt gäller detta om B-sidan, som ju har legat skyddad under många århundraden. Högra delen av ristningen på A-sidan är starkt avnött. De två sista roddarna äro alldeles borta, de tre eller fyra närmast föregående skymta endast svagt och fragmentariskt.

Skeppet är tecknat med starkt bågböjd bordlinje. Det är spetsigt i båda ändarna och liknar, med sina höga stammar, närmast en halvmånformig skära. Det har icke segel eller mast och är sålunda avsett endast för rodd. Ombord sitta tolv roddare vid sina åror. Benen hålla de framskjutna och kropparna långt bakåtsträckta. De bredbladiga årorna skära borden i ungefär 45° vinkel. Bilden återger sålunda skeppet i det ögonblick, då rodden utvecklar högsta kraft. Åskådaren får ett starkt intryck av fart och rörelse. Detta har tydligen för ristaren varit det väsentliga. Högst uppe i bakstammen sitter hövdingen, styremannen, med styråran i hand; från lyftningen spejar han fram över förstammen. Han utgör den vinkelräta lodlinjen i bilden och betecknar den lugna motvikten mot roddarnas våldsamma rörelse. Teckningen utmärkes av en

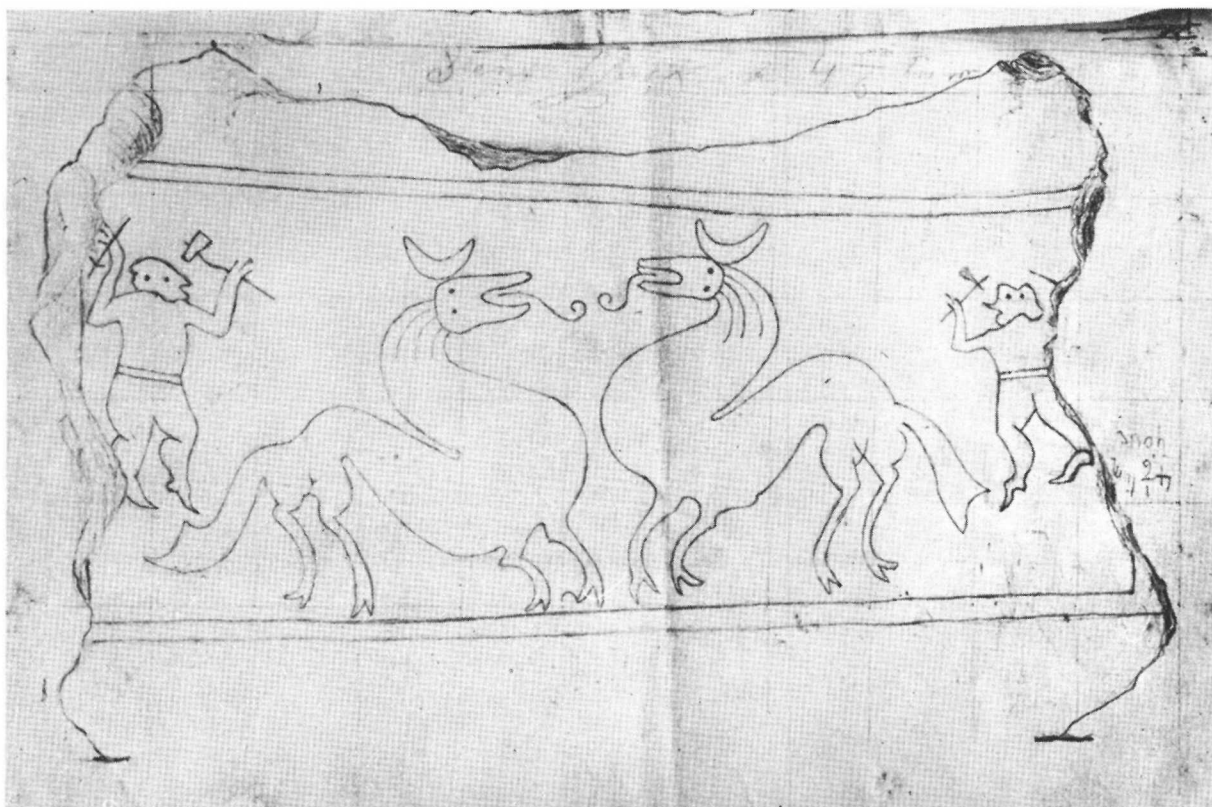

Fig. 80. U 664. Häggeby kyrka. Efter teckning av R. Dybeck.

egendomlig blandning av realism och naivism, som är högst verkningsfull. Stiliseringen är driven mycket långt: så kan en sjögående båt aldrig ha sett ut. Roddarna längst till höger och till vänster ro i luften, och styråran når icke ned i vattnet. Och dock ger bilden ett starkt intryck av verklighet. Man har med skäl framhållit likheten mellan Häggeby-stenens ristning och den båt av ekplankor för 28 åror, som man har funnit i Nydams mosse i Sydjylland och som anses häröra från 300-talet. »Häggebystenens ristning är efter all sannolikhet», säger Montelius, »endast föga yngre än nydamsbåten.» Däremot är likheten med skeppsbilden på Sparlösa-stenen (Vg 119) och på andra bildstenar och runstenar icke särskilt slående.

Enligt Erland Hjärke visar Häggeby-stenens skeppsristning det normala ledungsskeppet för en hundarestredning, med 24 roddare (12 på vardera sidan) och en styreman.

Hästkampen är vida mera primitivt, men dock åskådligt och livfullt återgiven. I mitten stå hästarna i kampställning mot varandra. Halsarna hålla de tillbakaböjda, och de väldiga bringorna äro våldsamt framåtsträckta. Gapen äro vidöppna med de spiralformade tungorna långt utsträckta. Bakom dem stå männen med lyftade armar. I händerna hålla de någon sorts lätta vapen, snarast korta spjut med gaddar eller hullingar. Ristaren har tydligen velat återge det ögonblick, då djuren, hetsade av pådrivarnas rop och vapen, i vild kamplust stegra sig mot varandra. Han har dock icke kunnat återge själva rörelsen. De båda djuren trampa fortfarande marken med alla fyra benen. Även i övrigt lämnar framställningen i fråga om naturtrohet mycket övrigt att önska. Både männen och hästarna äro tecknade i profil, men ändå ha båda ögonen blivit utsatta. Hästarnas huvuden äro krönta av halvmånformiga figurer, som givetvis utgöra naivt tecknade öron. Vi äro — kanske icke i tiden, men väl i framställningssättet — långt borta från den säkra linjekonst, som utmärker hästfiguren på Möjbro-stenen (L 2054, B 361). Man har

t. o. m. satt i fråga, huruvida dessa otympliga djurfigurer verkligen avse att återge hästar; kanske är det i själva verket sagodjur av något helt annat slag. Det kan emellertid knappast vara något tvivel om att bilden, såsom G. Stephens först har påpekat, återger en hingsthetsning (isl. *hestaat*). Man har om detta mycket omtyckta folknöje, den nordiska motsvarigheten till de sydländska folkens tjurfäktning, en mängd uppgifter från äldre och senare tid (E. Wessén i *Meddelanden från Östergötlands fornminnes- och museiförening* 1922, s. 22 f. med där cit. litt.). Varje annan tolkning av bilden förefaller utesluten.

Då Hägeby-stenen år 1873 införlivades med Statens Historiska Museum, hade den redan blivit omnämnd på flera håll i litteraturen.

I samband med tolkningen av inskriften på Kålsta-stenen U 668, som han ansåg åsyfta våra götiska förfäders uttåg till Thingisland i Nordafrika, omtalar Peringskiöld även bildstenen från Hägeby kyrka: »Och sosom desse Africaniske Tingitaner, hoos hwilka wår uthgångne Faire sig nedersatt hafwer, mest altijd brukat Galeijer, sökiandes framgent få fångar och Slafwar; så finnes ännu vidare, til detta monuments Historiska stadfästande, en Turkisk Galeija på en annan Steen här hoos uthhuggen med 12 Roddare på hwardera bordet, warandes nu förtiden lagder innom Hägeby kyrkodörr på gålfwet, och fordom samåldrig och hörig til förbem^{te} Faires monument.» Peringskiöld menar sålunda, att Hägeby-stenen är samtidig med Kålsta-stenen och återger i bild en händelse från ett »götiskt» härnadståg till sjöss.

George Stephens var den förste, som (1867) offentliggjorde en bild av den 1863 uppdagade B-sidan av stenen. Han tolkade ristningen alldeles riktigt som återgivande en hingstkamp: »The figures evidently represent a *Horse-baiting*, that ancient Northern sport so often referred-to in Sagas and traditions. The Icelanders called it the *Hesta-at* — the *Horse-hetting*, horse-goading. So here we see on the block two men, one on each side egging and driving his horse against its adversary with a kind af gad or goad, as well as a sort of sharp gore or stick . . . The rude style of both sides distinctly points to nearly the close af the *Early Iron Age*, say the 5th Century . . . Tho not sure, it is most likely that the Hägeby monument was a Burial stone, as well as almost every other characteristic slab or block or pillar found under circumstances apparently funeral.»

Kort därefter lämnade Rikard Dybeck i *Runa* (fol.) sin utförliga beskrivning av Hägeby-monumentet, särskilt den nyupptäckta B-sidan: »Å den nyfunna ristsidan, inom en likaledes tvårandig ram, af hvars kortsidor föga återstår, äro afbildade tu mot hvarandra stående, fyrbenta djur, och bakom hwardera djuret en beväpnad man. Djuren föreställa kanske hästar, eller sago-djur, med halfmån- eller horn-likä öron, utsträckta knorrade tungor, bemahnade, tillbakaböjde halsar, kräfstinna bröst, klöfvige fötter — det til venster har på sin ena framfot äfven en sporre —, samt långa, mot ändan tjocknande svansar. Männen, af hvilke i synnerhet den till höger är till bakdelen och venstre armen ofullständig, stå vände efter djuren och äro för öfrigt nästan likbeskaffade, ehuru olika till storleken. De äro båda, som det tyckes, hjälmklädde, icke afhuggne tvärt öfver midjan, men bältomgjordade och tjockvadige. Bägge lyfta sine armar jämnhögt med, eller högre än, hufvudet, och bära vapen i båda sina tre- eller kanske rättare två-fingrade händer. I den ena, närmast djuret, ses en yxa med skaft (icke små käppar med broddar eller pikar) — mannens till venster något krokigt och icke, såsom den högres, med urgröpt yxa — och i den andra handen å den, här oskadade, venstra bilden är en nedfälld pil; den ena hullingens inre sida dock försvinnande i en liten flaga. Det är antagligt att skaftet som synes till en del öfver hufvudet på mannen till höger äfven haft en pil i sin nu afslagna ända. Denne har då, att dömma efter skaftändans sträckning, varit mindre sänkt, enär utrymmet här synes medgifvit en annan — kanske bättre — riktning deråt. — Sådan är min uppfattning af de två stentaflorna. Betydelsen af den bemannade farkosten är, såsom menige man tror, förvarad i en

redan i slutet af 1600-talet af Hadorph antecknad och ännu väl ihogkommen folksägen, som för-
mäler att i forntiden utländingar — någre säga t. o. m. Ester — en gång från sjön hotat med
anfall. Häggebymännen, hvilke från sine höjder i tid upptäckt rövvarnes stora skepp, hade i
hast bemannat en roddarfarkost, morskt begifvit
sig till sjös — taflans föremål — samt i den så
kallade Bondkroken, ett krokigt pass mot Finsta-
holms- och Viksjö-landet, besegrat »rövvarne». —
Den nyuppdagade ristningens betydelse, natur-
ligtvis glömd af allmogen, är fyndigt och sanno-
likt äfven riktigt förklarad af vår store prof.
Stephens, samt tör på visst sätt ytterligare belysas
af den andra. Om nämligen något afseende fäs-
tades på den anförda, vid skeppstaflan fästa,
sägen, så kunde man föreställa sig att den häst-
kamp, hvilken anses vara föreställd å stenens ena
sida, föranledts af sägnens omtalade seger, och
sålunda varit en segerfest.»

Slutligen må här anföras den beskrivning av
bildstenen, som ingår i första häftet av *Upplands
fornminnesförenings tidskrift* (1871), vars omslag
är prytt med en avbildning av den nyfunna B-
sidan: »Bland Häggeby sockens huggne minnes-
stenar intager denne måhända det främsta rum-
met, ehuru han bland de elfva är den ende,
som alldeles saknar inskrift. Allt ifrån den för-
sta tiden, som man hos oss sysselsatt sig med
fornforskning, har man känt och i afbild-
ningar framställt denne märklige bildsten, som
intill den sista tiden haft sin plats i Häggeby

kyrkas golf. Å stenens uppvända sida finnes, inom en ram af dubbla linier, uthugget ett rodd-
skepp utan mast, med 12 sittande män med åror under full rodd, samt en styrman, som sitter
högst i bakstammen eller *lyftingen*, såsom denne del af skeppet fordom kallades. Som stenen
synbarligen är mycket gammal — kanske från 6:te eller 5:te århundradet — har man med skäl
ansett denna teckning af ett den tidens skepp vara af särdeles stor vikt. Figurerna äro likväl
numera ganska otydliga; ej underligt, efter flere hundra års tramp. Det är därför väl, att
Bautil åt oss bevarat en afritning af stenen, som tagits för nära 200 år sedan. För att emeller-
tid rädda bilderna, från att blifva helt och hållet utplånade, föll en av vårt landskaps ifrigaste
fornälskare, friherre Hans Henrik von Essen, på den lyckliga tanken att gifva honom en mera
lämplig plats än den närvarande. Vid upptagningen, som skedde år 1863, fan man till sin för-
undran, att äfven å den undre sidan funnos inhuggna bilder, ehuru af helt annat slag, än å
den öfre. Man såg å denna hittills okända sida en framställning af två i strid mot hvarandra
vända djur, hvilka, oaktadt rätt och ofullkomligt tecknade, dock mest likna hästar, och bakom
dessa ett par män, en vid hvarje häst, hvilke i sina uppsträckta händer hålla små käppar med
deri sittande broddar eller spikar, men utan andra vapen, ehuru, som det ser ut, med bälten om
lifvet. Det är nästan påtagligt, att man här ser en framställning af den i den nordiska forn-
tiden så högt värderade häst-kampen (Fornnord. *hesta-at*), hvarvid man hetsade illskna hästar till
strids mot hvarandra med tänder och hofvar, och, för att egga dem till ännu större raseri, slog
och stack man dem med uddskarpa broddstafvar. Detta skådespel skattades då för tiden syn-

Fig. 81. U 664. Häggeby kyrka.
Detalj av skeppsristningen.

nerligen högt af den från nära och fjärran talrikt församlade mängden eller *hüsta-tinget*, och i samma mån lofprisades också den man, som hade nog rikedom och höfdingelikt sinne lag att kunna bestå allmänheten ett sådant nöje. — Vi hafva sålunda här för våra ögon en minnessten öfver någon af det gamla Tiundalands mest fräjdade höfdingar eller odalbönder, som lefde för 12, 13 hundra år sedan. Ja, denne måtte ha ansetts så storfräjdad, att det, för att hans minne aldrig skulle dö, icke ens tarvades att å grafstenen rista hans namn, utan det var nog att å den samma inhugga bilderna af det drakskepp, å hvilket han utfört sina stordåd i Öster-väg och Vester-viking, samt af den hästkamp — en bland de många! — medelst hvilken han, såsom det anstod en folkhöfding, visat storartad gästfrihet och gladt sina stallbröders och hundares-mäns hjertan!»

Fotstyckets form visar, att stenen ursprungligen har stått rest på så sätt, att den har kunnat ses från båda sidor. Att den skulle ha stått på kyrkogården, såsom Dybeck förmodar, och alltså härröra från kristen tid, är orimligt.

Vad har varit stenens ändamål? Ingenting talar för att den skulle ha varit en gravsten, rest till minne av någon framstående man, såsom man i allmänhet har tänkt sig (Stephens, Dybeck, Klingspor). Bilderna äro hämtade ur verkligheten, ehuru kanske icke ur vardagslivet. De återge männens käraste sysselsättningar: den ena sidan en färd med ett långskepp, säkerligen bygdens dyrbaraste gemensamma egendom, den andra en festlig scen ur bygdens liv, som ristaren säkerligen mer än en gång har haft tillfälle att bevittna. De göra icke något sakralt intryck. Den helt profana framställningen tyder icke direkt på att stenen har stått rest på någon forntida kultplats. Bilderna torde ha varit till för sin egen skull. De äro m. a. o. i utpräglad grad uttryck för en konstnärlig vilja.

Om det förhåller sig på detta sätt, förstår man också bäst, att stenen saknar inskrift. Det fanns ingen anledning att här anbringa några runor. Bilderna tala tydligt nog för sig själva. Runorna användes för helt andra ändamål.

Enligt T. Arne har Stephens sannolikt rätt i sin förmodan, att stenen härstammar från tiden omkring år 500 e. Kr.

665. Finstaholm, Hägeby sn.

Pl. 31.

Litteratur: B 347, L 55, D 1:22. J. Bureus, Fa 6 s. 58 n:r 80 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 211, Fa 1 s. 51; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 205; P. Elvius och J. Arenius, De Fierdhundria (diss., 1717), s. 104; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 460, 2, s. 491; R. Dybeck, Reseberättelse 1867; UFT 1 (1871), s. 56.

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 347); Dybeck a. a.

Runstenen står i parken vid Finstaholm, 100 m. NV om huvudbyggnaden, 100 m. VSV om stranden. Ristningsytan är vänd åt ÖSÖ. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna».

Inskriften på stenen finnes antecknad redan av Bureus; platsen uppges vara »Finstadha giärde» (Fa 6), »Finstad» (Fa 5). Runstenen är icke omtalad i *Ransakningarna*, men Hadorph har i marginalen gjort anteckningen: »Finstad 1 Runesteen.» På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* är antecknat: »Finsta giärde up mot biörkeskogen» (B 347: »Finstad giärde», L 55: »Finsta giärde»). Dybeck meddelar (1860): »Denne sten stod förr å Finstaholms giärde nära sockenvägen mellan Hägeby och Håtuna. Han är nu rest å en mindre jordkulle i trädgården några famnar